

Arnold Joseph Toynbee

Foto Anefo

De verleiding van het wonder

Onlangs is op 86-jarige leeftijd de Engelse geschiedschrijver Arnold Joseph Toynbee overleden. De roem van grote wetenschappelijke figuren vergaat soms erg snel. Zijn meest beroemde werk: „A study of history” in twaalf delen, dat verscheen tussen 1930 en 1961, heeft zeker na de tweede wereldoorlog geweldige opgang gemaakt. Er werd een verkorte samenvatting van gemaakt, in vele landen verschenen vertalingen en alom werd zijn visie op het verloop van de beschavingen heftig bediscussieerd. Hier te lande stonden de geschiedkundigen, Romein en Geyl in 't bijzonder, scherp tegenover elkaar.

Buiten kijf bleef dat Toynbee een gigantische prestatie had geleverd door op grond van diepgaande ontleding van het historische gebeuren — waarvan hij een ongehoofde kennis bleek vergaard te hebben — een visie te ontwikkelen omtrent de tendens van het historische verloop.

Hoe nu zijn theorie er precies heeft uitgezien kan geen onderwerp zijn voor een korte beschouwing als de onderhavige. Wat hier gesignaleerd wil worden bij de gelegenheid van het overlijden van een groot visionair in de geschiedwetenschap, is de breedverbreide algemene neiging om in crisisperiodes van een wereldfragment — het Westen in de dertiger jaren — met uiterst rationele, zelfs uitgesproken positivistische methodes de bevestiging te zoeken van in feite irrationele, mythische vermoedens. Bij Toynbee was dat de wetenschappelijk beklede notie dat de geschiedenis een vast patroon van ondergang en opkomst van beschavingen vertoont en dat redding gevonden kan worden in een herleving van het christendom.

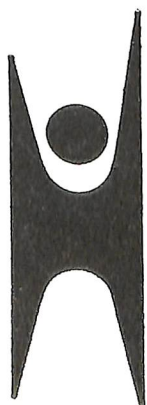
De achttiende eeuw levert bijvoorbeeld een heel duidelijk voorbeeld van die vermenging der extreme tendensen: enerzijds scherp rationalisme, anderzijds broeierig bijgeloof en mystiek.

Wij beleven in deze tijd weer iets dergelijks en net als voorheen: niet in gescheiden groeperingen, maar in mensen als een mengsel verenigd. Met natuurwetenschappelijke precisie zet men zich aan de bewijsvoering van volslagen irrationalistisch beleefde fenomenen, niet om in een ontleding de waarheid aan het licht te brengen, maar om de geldigheid te bewijzen van noties die strijden met wat overigens in ons huidige denken wonderlijk, mythisch of eenvoudig als bijgelovig gekenmerkt wordt.

Er is een rage in astrologische, spiritistische, en para-religieuze rim-ram in een wereld die anderzijds onvoorstelbare offers brengt om de bodemgesteldheid van de planeet Venus exact vast te stellen. Het vermoeden dat er een gespannen verband bestaat tussen deze twee vormen van nieuwsgierigheid zou in onze kringen onderzocht moeten worden. Vermoedelijk ontspringen zij aan dezelfde neiging tot uitvlucht voor het „hier en nu”.
P.S.

In deze humanist:

- Een uitvoerig verslag van de Socrates-conferentie over Huwelijk, gezin en alternatieve vormen. Veel vragen bleven open - een onderwerp om in de gemeenschappen op voort te borduren (pag. 4 en 5)
- Morgentaler: nog geen gratie. Toch een verheugende ontwikkeling. Zie brieven van Paul Kurtz op pagina 2
- Ila Schoutsen is de nieuwe centrale vormingswerker. Ze is spontaan, enthousiast, doet aan sport en filosofie en is bovendien ook nog drs.

Hoofdbestuur

Op 3 oktober was de hoofdbestuursvergadering sterk bezet, mede doordat er nog al wat functionarissen en gasten waren. Er waren onder andere leden van het H.O.I.-bestuur.

Het H.O.I. is het Humanistisch Opleidings Instituut, en dat zit stevig in de klem. Al jaren sleept de kwestie van subsidiëring door de overheid. We moesten er maar dit mee doen en we moesten er maar dat mee doen om kans op subsidie te maken, aldus de overheid. Maar het ging altijd net niet of grandioos niet. Ongetwijfeld zijn deeltijdse opleidingen van allerlei clubs moeilijk voor de overheid.

Maar nu is het bij ons zo dat we de boel moeten opdoeken als er geen regeling voor ons komt. We gaan flink aan de bel trekken.

Maar intussen zitten we wel met een opleiding die tegen het tij in is gegroeid. Er zijn meer cursisten en er worden meer lesuren gegeven, mede om een hogere opleiding te worden volgens allerlei normen. Maar enkele jaren geleden, toen er grote besnoeiingen nodig waren, was de professionele ondersteuning tot de helft (zelfs nog wat minder) teruggebracht. Dit alles resulteert nu in toenemende tekorten en in overbelastingen. De ergste overbelasting is die van mevrouw Verschuur, die de organisatie

goed lopende had gekregen. Wat moeten we doen? In elk geval volgend jaar de cursus bescheidener opzetten en minder cursisten aannemen. Is er dit jaar al te besnoeien? Kunnen de cursusgelden nóg hoger? En wat als we de opleiding op zouden moeten geven? **DAN ZOUDEN WE GEEN EIGEN KWEEK VAN RAADSLIEDEN EN VORMINGSLEIDERS MEER HEBBEN!** Bij de begrotingsbesprekingen praten we hier verder over. Maar intussen wél naar de minister die we al zo lang proberen te behagen: en die zich nu ongetwijfeld naar ons zal willen richten (hopen we).

Opnieuw ging het weer over de rechtspositie van geestelijke verzorgers in ziekenhuizen; vooral in de gevallen dat het ziekenhuis wel toe wil laten maar niet aan wil stellen. Ons verbond is te weinig draagkrachtig (zie boven) om door werknemers aangesproken te kunnen worden voor lange ontslagtermijnen, voor ander werk voor ontslagenen, e.d. Dus moet ervoor gezorgd worden dat de inrichting waar men werkt alle lasten draagt. Die zaak is nu van alle kanten bekeken, zodat de modellen van contract gemaakt kunnen worden.

A. J. Wichers

Friki

Op de lagere school zat er een jongen bij ons in de klas, André. André zal nu wel een brave grootvader zijn, die zijn kleinkinderen vertelt, hoe opa vroeger zijn best deed op school.

Terecht, want dat deed André, zijn best en hij stak het niet onder de schoolbanken. Als de meester iets vroeg, wat André wist, kruiste hij vliegensvlug de armen over elkaar, drukte z'n borstkas omhoog, schoot als een veer de hoogte in en belandde achterover op de lessenaar van het kind, dat achter hem zat. Zo lag hij dan, in een soort halve hoepel, met demonstratief op elkaar geperste lippen de aandacht van de meester te trekken.

Aangezien hij veel wist, leidde het kind achter hem een onrustig schoolbestaan, want ieder ogenblik zag het 't platte achterhoofd van André weer op zich afkomen. Nu hadden de andere kinderen het doorgaans zelf te druk met „mooi-zitten” om erop te letten, maar wie de vraag niet kon beantwoorden of het kind, dat toevallig voor straf een uurtje met de handen op het hoofd zat, had alle tijd om op z'n gemak dat malle gedoe aan te kijken.

Ik heb nooit meer aan André gedacht. Ook niet aan dat „mooi-zitten” en dat voor straf „met je handen op je hoofd”. Het hoorde er gewoon bij, niets bijzonders. Je kreeg er niets van. Hoogstens een paar lamme armen, als de meester je vergat. Inmiddels is de wetenschap voortgeschreden en de onderwijsmethoden zijn vernieuwd. Maar de kinderen zijn hetzelfde gebleven en de leerkrachten moeten hoe dan ook zien, dat ze de orde handhaven, wat voor velen een onoverkomelijke probleem is.

Onlangs bezocht onze jongste dochter met een werkgroepje een basisschool, waar ze als voormalig Montessori-kind van de ene verbazing in de andere viel.

Luisteren met de handjes stijf in elkaar gevouwen was voor de eerste klas de gewoonste zaak van de wereld, al gaf het wat moeilijkheden met het wrijven van de neus of het krabben hier of daar. Maar door oefening waren ze er zeer bedreven in, zonder de handen los te laten. In de hoogste klas gaf Het Hoofd les, een wat oudere man, die een feilloze manier had bedacht om de klas stil te krijgen. Op een gegeven moment schreef hij het woord Friki op het bord. Van de werkgroep wist niemand wat dat betekende. Het verband met de Sterreclame, waar de nieuwsberichten altijd in verpakt zijn, was hun waarschijnlijk wat al te dol, want wat moet je nu op school met een merk diepvrieskippen. Toch was dit precies, wat Het Hoofd bedoelde. Een diepvries-kip, stijf bevroren, kakelt niet, verroert zich niet. Als hij Friki op het bord schreef, moesten de kinderen net als diepvrieskippen worden. Behalve de temperatuur dan. Ze moesten stilzitten, armen over elkaar, mond dicht. En dat deden ze.

Al die onderwijsvernieuwingen om van André tot Friki te komen.

Ik bedoel maar, André mocht zich tenminste nog bewegen.

Ans Spigt.

Morgentaler: geen gratie

Van de voorzitter van het Internationale Comité voor de Verdediging van dr. Henry Morgentaler*, ontvingen we de volgende brieven, gedateerd 16 september en 8 oktober:

We hebben net gehoord dat Henry Morgentalers verzoek om gratie niet is ingewilligd. Gevangenen zoals hij krijgen meestal gratie na zes maanden gevangenschap. De staat zegt nu dat zijn gedrag in de gevangenis te wensen overliet en dat er bovendien andere aanklachten zijn.

Hij is en blijft nu de eerste mens die in de engels-sprekende wereld sinds de Magna Charta door twee jury's is vrijgesproken en toch in de gevangenis wordt gehouden. Het ziet er naar uit dat de staat een nieuw proces zal beginnen in november met betrekking tot de resterende aanklachten. Ze proberen hem klein te krijgen.

Henry Morgentaler bevindt zich nog steeds in een herstellingsoord (c/o 275 Brittany Avenue, Town of Mount Royal, Montreal, Canada).

We stellen voor om opnieuw protestbrieven en -telegrammen te sturen aan de minister-president Trudeau, Ottawa, Canada over dit nieuwe schandelijke voorval, met een kopie voor de National Parole Board, Ottawa, Canada.

Het blijft nodig in het openbaar te protesteren en druk uit te oefenen.

Twee interessante gebeurtenissen die misschien erg belangrijk zijn voor onze zaak:

1. Otto Lang, de federale minister van justitie en Jerome Choquette, minister van justitie in Quebec, zijn beide afgetreden. Beiden waren ze ernstige tegenstanders van Morgentaler.

2. De nieuwe federale minister van justitie is voorstander van een meer liberale abortuswet, maar hij zegt erbij „dat hij zijn oordeel niet zal laten beïnvloeden door zijn persoonlijke opvattingen”. We geloven dat het nu belangrijk is om hem er toe te bewegen om Henry Morgentaler gratie te verlenen. Zendt u alstublieft nieuwe brieven en telegrammen naar Hon. Ron Basford, Justice Minister, House of Commons, Ottawa, Canada. Het is nu geen tijd om te versagen. Uw inspanningen, geloven wij, hebben al effect gehad.

Paul Kurtz

* Het Internationale Comité voor de Verdediging van Dr. Henry Morgentaler (International Committee for the Defense of Dr. H. Morgentaler) is gevestigd in New York 14215, 923 Kensington Avenue, Buffalo.

Voor wie de naam nog onbekend mocht zijn: Morgentaler verklaarde in het openbaar als arts abortus te hebben uitgevoerd — hetgeen in sommige staten van Canada illegaal is.

Ila Schoutsen: „de grijze massa komt bij mij in het licht”

Een aantal mensen kennen haar al, hoewel ze nog maar net in dienst is. Ila Schoutsen (36), centrale vrouw voor het vormingswerk, opvolgster van Jack Tsang, is per 1 oktober in dienst gekomen van het H.V. Maar daarvoor woonde ze al allerlei bijeenkomsten bij en zocht ze mensen op. Klein, levendig, met onvoorstelbaar veel energie en enthousiasme, zegt ze zich nu al helemaal thuis te voelen in het Humanistisch Verbond.

— Je hebt een titel — drs. — en die gebruik je zonder enige terughoudendheid. Ja, niet omdat ik het zelf zo belangrijk vind. Maar ik merk het effect; juist omdat ik vrouw ben, nogal klein, er jonger uitzie en nogal spontaan ben, wekt dat bij anderen vaak de indruk dat ik beschermd moet worden. En dat hoeft niet. Bovendien, ik ben er best trots op. Ik heb sociale pedagogie gestudeerd aan de Gemeente Universiteit in Amsterdam.

— Wat was je eerste contact met humanisten?

Ik heb in de werkgroep produktie-consumptie gezeten met Enno Hommes. Toen er een vraag om deelname kwam van het H.V. aan Man-Vrouw-Maatschappij heeft iemand daar gezegd: dat moet Ila doen. Ik weet nog steeds niet wie, erg spannend. Ik had toen een 7/10e baan bij de Sociale Akademie, daarnaast hield ik me nog met twee dingen bezig: politiek en filosofie. Ik zit in het hoofdbestuur van D'66 en ik volgde colleges filosofie. In die tijd las ik veel boeken en kwam op Nietzsche en via hem op de humanisten uit de 16e eeuw zoals Spinoza en Erasmus, hele boeiende mensen.

In die werkgroep merkte ik: hier werken ze efficiënt en goed. Ik stond perplex dat er eerst regionale bijeenkomsten waren en toen die conferentie. Fantastisch mooi georganiseerd en opgebouwd.

— Je kwam dus al spoedig onder de indruk?

Ja, maar tegelijkertijd zei ik: Mijn hemel, iedereen is wel erg vrijblijvend! Toen zei Hommes: ja maar dit is ook iets heel anders dan politiek waar je meteen spijkers met koppen moet slaan. Dit werkt meer met een lange termijn. Ik merkte toen dat je in de politiek tot compromissen genoodzaakt wordt ten koste van dingen waar het eigenlijk om gaat. Hier in het Verbond heb je niet die „must”, het hoeft niet. Dat betekent niet dat je vrijblijvend bent, maar wel dat je intens kan ingaan op zaken.

— Je moet natuurlijk wel oppassen dat je niet blijft praten.

Ja, je hebt behoefte aan een produkt. In ons ecologieproject is dat het boek. Aktie om de aktie is het ene uiterste, alleen blijven praten het andere uiterste. Maar zoals ik het heb meegemaakt,

moet je de vormende waarde niet onderschatten: de waardering voor dingen die er zijn, die we hebben en ze daarom beter gebruiken.

— Wat is voor jou humanisme?

Geluk ga je niet nastreven. In 't gedrag kunnen gelukselementen zitten. Dat herkennen, genieten, is voor mij humanisme.

Om een voorbeeld te noemen van iets wat ik vroeger nooit kon: op een terrasje zitten en mensen kijken. Af en toe tegen je zelf zeggen, stop-nu kijken. Leven vanuit je wens, niet hollen. Dicht bij je emoties zijn en ervoor uitkomen.

— Vind je humanisme erg rationeel?

Dat vind ik nou het fijne van dit werk: de mensen. Ze zijn zó verschillend. Wat is de overeenkomst? Doen wat je bent, kán zijn.

Als je rationeel bent, wees rationeel. Als iemand zegt, wat moet ik bij al die geleerde lui, en hij wordt boos, dan zeg ik: haal er uit wat je er aan hebt of zeg luister eens, ik heb niets aan die ingewikkelde taal.

Een humanistische uitdaging is: probeer mée te maken. Bewustwording dus, maar dat is zo'n vervelend woord.

— Officieel heet je nu vormingswerker. Wat vind je van die term?

Ik ben allang met vorming bezig, op twee gebieden. Zelfvorming en politieke vorming.

Bij beide heb je te maken met emancipatie. Een proces van achterstand inhalen. Het is wel een belast woord en is daarom verwarrend.

Wanneer heb je emancipatie nodig? als je merkt dat je met dingen bezig bent die niet bij je ontwikkeling passen.

— Is dat niet onvermijdelijk? Er blijven toch altijd dingen die je móet doen?

Het gaat er om hoe je het doet. Heel concreet: met dit werk loop je het risico een managerziekte op te lopen of een maagzweer te krijgen. Mensen blijven rennen. Dat rennen kan voortkomen uit allerlei frustraties: in dit werk bijvoorbeeld je persoonlijke problemen verbergen of revancheren. Dat vind ik onhumanistisch.

— Wat zie je in dit werk?

Vier jaar geleden zou ik er nog niets in hebben gezien. Na de ervaringen op de sociale akademie ben ik veel meer kwaliteiten gaan zien in mensen. Vooral in de niet-aktievoerders, in de niet-werkende jongeren. Mensen dus, die niet tot minderheidsgroepen behoren.

De grijze massa komt bij mij in het licht. Daar zie ik iets in: betrouwbaarheid, dat vind ik terug, dat herken ik.

Mijn werk zie ik als een brugfunctie tussen theorie en praktijk (h.b.-gemeenschappen) en politiek-filosofie van het dagelijks leven.

Politiek in de zin van: uitdragen van je eigen mening, filosofie in de zin van zelfkritiek. Een tegenstelling als extra-vert-introvert.

Foto Roelof Kauffmann

Ik wil dat die werelden er allebei zijn, dat het geen geforceerde verbinding is.

— Hoe breng je dat in praktijk?

Nou, bijvoorbeeld na mijn studie heb ik meteen iets gekozen wat buiten de universiteit lag. Eerst een baantje als verpleegster in een ziekenhuis, daarna op de huishoudelijke afdeling van de Bijenkorf, toen bij een uitgever, ook standwerkster in de boekenweek. Uiteindelijk jongeren-secretaris bij het N.V.V., met een eigen secretaresse!

— En hoe doe je het in je werk nu?

Ik vergader veel, zit veel. Mijn lichaam vraagt om beweging, daarom ga ik elke morgen trimmen. Ik heb altijd aan sport gedaan. Volleybal, voetbal en nu trimmen. Iemand zei eens: voetbal voorkomt oorlogen. Mensen kunnen inderdaad vaak hun ei niet kwijt en gooien het dan op niet-relevante dingen.

Dat is óók vorming. Wandelen betekent voor mij rust, ontspanning, fantaseren, genieten van het buiten-zijn. Samen met mijn ex-man heb ik een voettocht gemaakt van Maastricht naar Nice. Een heerlijk gevoel: als je merkt dat 't gaat. Montaigne reisde veel en zag de beleving van het leven als een reis.

Misschien heeft het te maken met kiezen voor jezelf in een situatie van het ogenblik.

— Hoe wil je dat uitdragen in je werk?

Concreet stel ik me voor: adviezen geven over wat ze doen. Als Groningen bijvoorbeeld opbelt en zegt, weet je nog iets wat we kunnen doen? Dan zeg ik, ja ik kan wel tien dingen noemen, maar dan moet ik eerst weten wie ze zijn. Dus, eerst kennismaken, dan adviseren. En dat advies wordt dan vooral inhoudelijk, voedend-ondersteunend. Bijvoorbeeld: mensen jullie doen het goed. Wat is het humanistische in wat ze doen, daar zitten ze ook vaak mee. Bijvoorbeeld in Balthoven, daar is sprake van een kindercrèche oprichten.

Tegelijkertijd vragen ze zich af, kunnen andere clubs dat ook doen? Maar die doen het niet en dan zeggen ze: dan doen wij het maar. Dat vind ik te weinig. Niet voor een organisatie als MVM. Maar als MVM een Krishna-tempel zou gaan bouwen zou ik ook zeggen, kom nou...

Je kunt wél zeggen, via die crèche bereik je jonge mensen aan wie je kunt uitdragen wat humanisme is. Duidelijk maken: dit is een humanistische crèche, al klinkt het belachelijk.

Wat ik ook belangrijk vind voor de gemeenschappen, is, dat ik er ben. Ze kunnen me opbellen, bereiken (lieft in Utrecht) en dan kan ik — als ik er niet ben — meteen terugbellen. Je kunt geen problemen oplossen, dat wekt een verkeerde verwachting. Wel inzicht geven waar 't aan schort.

Ik wil handelen in de zin van „confronteren met”, niet de aktie - om-de-aktie. Als ik zie wat er om me heen gebeurt... er is een toename van geweld. Dan noem ik niet alleen wat in Spanje gebeurt, maar vooral de reactie erop. Meteen spandoek. Ik ben met de Verbondsraad bij de demonstratie in Utrecht geweest. Dan hoor je de mensen schreeuwen: Franco, moordenaar! Ik kan het niet over mijn lippen krijgen.

(jm)

RELATIES

Op een heldere herfstdag, zondag 12 oktober, kwamen een 70-tal mensen uit alle delen van het land samen in de School voor Wijsbegeerte in Amersfoort. Daar hield de wetenschappelijke afdeling van het H.V., Socrates, haar najaarskonferentie. Het onderwerp — Huwelijk, gezin en alternatieve vormen — lokte veel aanmeldingen uit. Helaas moesten daarom enkelen teleurgesteld worden. Onder meer voor hen, een verslag van wat de conferentie bood. Na afloop vroegen velen of er nog eens een bijeenkomst aan het onderwerp gewijd zou kunnen worden. De tijd was te kort, het onderwerp te wijds en daarom was het resultaat — concrete aanbevelingen — wat mager. In feite werd er weinig over de vormen (o.a. huwelijk, homofiele relaties, communes) gesproken, meer over relaties als zodanig en dan vooral de inhoudelijke kant ervan.

Het thema waarop de conferentie gebaseerd was, is een punt uit Humanistisch Perspectief: „Streven naar zodanige woon-, leef- en gezinsstructuren, dat optimale ontplooiing van de daarin levende individuen mogelijk wordt”.

's Morgens werden de deelnemers gesplitst in verschillende discussiegroepen. Als hulpmiddel kreeg men een aantal uitspraken en vragen over de ontwikkeling van huwelijk en gezin of alternatieve relatie- en samenlevingsvormen mee. Bovendien hadden de deelnemers eerder een toelichting op het thema thuis gekregen. Bovendien een gestencilde brochure met artikelen van o.a. prof. G. A. Kooij over Het gezin op de korrel, Jacques Vroemen over Kommune als nieuwe leefstijl, een artikel van Joke Forcéville-van Rossum en Jan van Galen onder de titel Heeft het huwelijk zich overleefd of verkeert het slechts in een crisis?, van dr. mr. C. J. Straver een artikel over Alternatieve relaties in een sociaal vacuüm, alsmede een literatuurlijst. Deze interessante brochure is voor alle leden verkrijgbaar. Hij kost f 5,—, over te maken op postgiro 58 t.n.v. de Hum. Pers, Utrecht. Vermelding: „Konferentie-brochure Huwelijk”.

De discussies hadden een levendig verloop, maar ook hier bleek dat het onderwerp wel erg veelomvattend was. In de discussiegroep waarin de schrijfster van dit artikel zat, bleef men al steken op de vraag wat nu eigenlijk onder een relatie moest worden verstaan en wat men de belangrijkste dingen in een relatie vindt. 's Middags vertelden afgevaardigden van de discussiegroepen wat er besproken was, gaven aanbevelingen of stelden vragen aan het forum, bestaande uit: prof. G. A. Kooij, Selier, Tielman, Paula Wassen en A. den Broeder. Bepaalde aspecten uit de discussie werden door dit forum daarna verder van commentaar voorzien, waarbij ook de zaal veelvuldig reageerde.

In een door helderheid uitblinkend slotbetoog zette A. den Broeder een en ander op een rij. Hier vrij weergegeven: Vanuit humanistisch verband zie ik wel mogelijkheden voor het aankweken van diepergaande relaties. Niet via humanistische sleutelclubs, maar door bepaalde methodieken. Zoals het vormingsonderwijs, werk onder de leden. De gemeenschappen hebben te lang geleken op een soort volksuniversiteit, je stak er wel wat op maar je kreeg geen relaties. Wat we moeten leren is communiceren op niet-afstandelijke manier en reageren op elkaars gevoelens. Dat stuk vormingswerk moet groeien. Ik denk ook aan het maatschappelijk opbouwwerk, meer op het wijkleven ingaan. Zo zijn er méér maatschappelijke activiteiten: samen

met bijvoorbeeld MVM (Man-Vrouw-Maatschappij) en COC aandrang uitoefenen op de wetgever... Het huwelijksrecht zou moeten worden opgeheven, in de plaats daarvoor een relatie-recht. Verplichtingen over en weer vallen te regelen, dit betreft ook de scheidingsgronden. De sociale en fiscale wetgeving zou zich moeten richten op het niet-discrimineren van ongehuwden...

Om de niet-deelnemers een indruk te geven van de thematiek, laten we hier de toelichting volgen die met de brochure het materiaal vormden waarmee de discussiegroepen aan het werk gingen. Daarnaast een aantal vragen in drie rubrieken, die misschien ook als uitgangspunt zouden kunnen dienen voor bespreking in de gemeenschappen.

Traditionele gezin

Na de kinderjaren voelen de meeste mensen behoefte zelfstandig een leef- en woonvorm te zoeken. In onze samenleving sluit men dan meestal een huwelijk en men sticht een gezin, dat wil zeggen één man en één vrouw verbinden zich wettelijk, krijgen doorgaans enkele kinderen en zij vormen gezamenlijk een huishoudelijke wooneenheid. Zo'n huishoudelijke wooneenheid, gebaseerd op een wettelijk huwelijk, kunnen wij het traditionele of — om een technische term te gebruiken — „conjungale” gezin (huwelijks gezin) noemen. Deze term omvat dus twee elementen (huwelijk en huishoudelijke woonvorm) die elk voor zich en samen ter discussie kunnen staan. Naast het traditionele gezin komen nog andere liefdes-, woon- en leefrelaties voor. In de westerse maatschappij kennen we van oudsher de vrijgezel, het konkubinaat, de ongehuwde moeder met kind, leefeenheden van broers en/of zusters, religieuze celibatairen, kommunale groepen zoals kloostergemeenschappen en natuurlijk ook vrienden- en vriendinnenparen. Maar van deze verschillende vormen wordt het traditionele gezin toch als de belangrijkste leefvorm aangewezen. Deze wordt godsdienstig, maatschappelijk, juridisch, sociaal-ekonomisch en fiscaal als uitgangspunt genomen. De andere leefvormen krijgen in het gunstigste geval enige wettelijke aandacht. Deze diskriminatie ten gunste van het traditionele gezin is het gevolg van de speciale waardering die wij in het westen aan deze instelling hebben toegekend en vaak nog toekennen.

Niet overal

Worden in onze samenleving huwelijk en gezin normatief gesteld, dat is niet overal het geval. In de wereld gezien zijn ons huwelijks- en gezinssysteem zelfs vrij uitzonderlijk. In de meeste samenlevingen wordt een vorm van polygaam huwelijk aangemoedigd terwijl een vorm van grootgezin (bijv. een drie-generatie-huishouden) vaak ook wordt nagestreefd. Etnologen en gezins-sociologen wagen zich niet meer aan uitspraken over de universele noodzakelijkheid van één of andere relatievorm of huishoudelijke eenheid. Wel willen zij onderzoeken welke maatschappelijke omstandigheden welke leefvormen conditioneren. Verder is het enige wat zij kunnen vaststellen dat de meeste mensen behoefte blijken te hebben aan één of andere relatievorm en dat, wanneer het gaat om voortplanting, de moeder met haar jonge kind steun behoeft. Die steun kan gevonden worden in een huishoudelijke eenheid waarin de man en verwekker van het kind betrokken is, maar ook in allerlei andere sociale structuren.

Christelijk

Wanneer dan zoveel vormen mogelijk blijken, waarom hebben wij dan het traditionele gezin als oplossing gekozen en dit oorspronkelijk vooral op voortplanting gerichte sociale systeem als norm gesteld. Het antwoord moet gezocht worden in de specifieke omstandigheden waarin de westerse samenlevingen hebben verkeerd en in de christelijke godsdienst die de maatschappelijk meest geschikt geachte oplossing bekrachtigde. Eenmaal geformuleerd bleef dit christelijk waarden- en normenpatroon, dat door de burgerlijke overheden in hun beleid en wetgeving werd overgenomen, in beginsel bestaan ook toen de sociaal-kulturele omstandigheden gingen wijzigen.

Voordelen van het gezin

Het traditionele gezin kan ongetwijfeld aan een aantal belangrijke behoeften voldoen. Wordt in een samenleving aan voortplanting hoge voorrang gegeven, dan kan in het traditionele gezin een doeltreffend sociaal systeem gevonden worden. In de idealiter blijvende huwelijksseenheid is de kans op veel kinderen optimaal. Het gezin verzekert bovendien verzorging en opvoeding van het nageslacht. En hiermee zijn impliciet ook al andere functies van huwelijk en gezin aangegeven. Seksuele behoeften kunnen aldus enigszins gereguleerd worden. De monogamie voorkomt ingewikkelde situaties tussen mannen en vrouwen. Binnen het gezin is het goed mogelijk tot de noodzakelijk gevoelde sociale en economische samenwerking te komen, terwijl de posities van de man en de vrouw er duidelijk afgebakend kunnen worden.

Nadelen van het gezin

Tegenover deze voordelen staan natuurlijk ook nadelen. En deze worden duidelijker gevoeld wanneer de persoonlijke en maatschappelijke behoeften wijzigen en het traditionele gezin niet meer de meest doeltreffende oplossing behoeft te zijn. Voortplanting is nu voor velen geen centrale waarde meer.

Tegenwoordig bestaan er talloze maatschappelijke voorzieningen, die een sociaal en economisch verband, dat het gezin kan bieden, niet meer noodzakelijk maken. In plaats van behoefte aan een duidelijke taakverdeling tussen man en vrouw, wat in de praktijk vaak ongelijkwaardigheid betekende, bestaat nu een streven naar emancipatie. Met deze veranderende behoeften treden de nadelen van het traditionele gezin duidelijker naar voren. Dit gezin is een vrij exclusieve en besloten instelling. Het is in onze samenleving relatief klein: men leeft er erg op elkaar. De directe invloed van buiten is er vaak beperkt.

De vrouw

De vrouw wier taak in vele gevallen aan huis gebonden is kan dat als belemmerend voor haar ontwikkeling ervaren. Persoonlijke contacten met meer mensen dan alleen de huwelijkspartner worden steeds meer als een behoefte gevoeld. Door de relatief kleine omvang van het gezin moeten betrekkelijk veel taken over weinigen verdeeld worden, terwijl ook een beperkt aantal emotionele (affektieve) bindingen mogelijk is. Dat kan de gezinsleden, vooral de huwelijkspartners, zwaar belasten. Allerlei praktische problemen zijn hiervan ook het gevolg die groter worden naar mate de vrouw meer verlangt zich ook naast haar huishoudelijke verplichtingen te ontplooiën. Binnen het gezin, met de verantwoordelijke ouders aan de ene en de afhankelijke kinderen aan de andere kant, kan makkelijk een gezagsstructuur ontstaan die tot konformisme leidt, waaraan de gevestigde orde behoefte heeft.

Nieuwe vormen

Vanuit dergelijke gevoelens van onvrede is nog niet zo lang geleden een beweging op gang gekomen die zoekt naar nieuwe samenlevingsvormen. Soms wordt geprobeerd het bestaande gezin een nieuwe inhoud te geven zonder de vorm ervan te wijzigen. Huwelijken worden steeds meer op basis van gelijkwaardigheid en kameraadschap gesloten. Het waarachtig begrip tussen de partners is dan de toetssteen van het goede huwelijk. Eén van de gevolgen daarvan is dat scheidingen eerder worden toegelaten.

In andere gevallen experimenteert men met vormen van anti-autoritair opvoeden met als doel persoonlijkheden te ontwikkelen die niet konformistisch zijn, maar zich beter bewust zijn van hun eigenwaarde en verantwoordelijkheid. Samenleven zonder wettelijk te huren wordt ook steeds meer toegepast.

Eenzijdig als proefperiode om de geschiktheid als levenspartners uit te proberen zonder dat men zich wettelijk ge-

bonden weet. Anderzijds als een samenlevingsvorm die makkelijker beëindigd kan worden wanneer deze niet meer aan de gestelde verwachtingen kan voldoen. Huwelijken worden ook steeds vaker gepland kinderloos gehouden, daarmee vaak reagerend op de algemeen erkende demografische noodsituatie, in de wereld en op nationaal niveau. Anderen doen weer proeven met vormen van communes als vervanging van huwelijk en/of gezin. Sommigen hopen met deze kollektieve leefwijze ook een bijdrage te leveren aan de nieuwe maatschappelijke eisen om het milieu te ontzien en materieel soberder te leven. Door goeddeels zichzelf onderhoudende leefgemeenschappen te vormen die vooral gebruik maken van menselijke arbeid als produktiemiddel en door materiële goederen gemeenschappelijk te gebruiken, kan een bijdrage aan het genoemde doel geleverd worden.

Veelvormigheid stimuleren

Het lijkt verstandig deze ontwikkelingen te stimuleren. In plaats van één model centraal te stellen is het nu beter uit te gaan van een veelheid van maatschappelijke omstandigheden en menselijke verlangens die ieder om hun eigen oplossing vragen. Zo moet het ook mogelijk zijn dat homofielen tot de door hen gevoelde leefwijze komen. Veelvormigheid, ook op het vlak van de liefdeswonen- en leefrelaties is gewenst. Dat betekent tevens dat geen ideologische of modieuze dwang kan worden toegelaten. Een ieder moet vrij zijn volgens zijn eigen omstandigheden en behoeften te bepalen welke leefwijze hem het beste past zolang hij daarbij de grenzen van rechtvaardigheid en medemenselijkheid niet overschrijdt.

Het traditionele gezin wordt dan één van de mogelijkheden naast andere die alle zowel maatschappelijk als wettelijk als gelijkwaardig beschouwd en behandeld moeten worden.

Discussiepunten:

1. PRIMAIRE MENSELIJKE RELATIES

- Is het zo dat de maatschappij elke echte relatie tussen twee of meer mensen akseptiert en als waardevol erkent? Of is het veeleer zo dat zij relaties meer naar hun structuur dan naar hun betekenis voor de partners waardeert en behandelt?
- Hoe kijken wij zelf tegenaan? Tot welke opvatting leidt een humanistische waardering van menselijke relaties?
- Voldoen alle relaties aan de eis dat ieder gelijkwaardig is en volwaardig kan functioneren? Of zien wij vaak dat de een de ander overheerst of anderzijds beperkt in zijn/haar ontplooiingsmogelijkheden? Wat vinden wij hiervan?
- In hoever kan deze eis worden gesteld indien ook kinderen in de samenlevingsvorm zijn betrokken? Kunnen zij dezelfde rechten

hebben als de volwassenen?

- Kan iemand voor een ander zoveel betekenen gedurende zeer lange tijd, dat die ander voor wat zijn/haar behoefte aan wezenlijke contacten betreft daaraan voldoende heeft? Of stelt de ander dan te hoge eisen of verwachtingen?
- Mag iemand verlangen dat zijn/haar partner afziet van elke andere relatie van meer dan zakelijke aard of legt hij/zij dan die ander onredelijke beperkingen op?

2. VORMEN VAN SAMENLEVING

- Is het mogelijk huwelijk en gezin een eigen inhoud te geven en op een eigen manier te beleven of moeten ze voldoen aan uniforme vormvereisten? Kan het huidige gezin of huwelijk zich anders oriënteren en zich bijvoorbeeld in een emancipatorische richting ontwikkelen? (gelijkwaardigheid van man en vrouw, grotere zelfstandigheid van de kinderen).
- Welke konkrete ruimte is er in de maatschappij voor het kiezen van een alternatieve vorm, zoals konkubinaat, proefhuwelijk, kommune, samenwonen van homofielen, centraal wonen (kollektieve voorzieningen van verschillende gezinnen)?
- Welke relatiemogelijkheden zijn er met bijvoorbeeld de familie, de vrienden, de kerk, het H.V., de buurt?
- Welke betekenis zouden kollektieve voorzieningen als gezamenlijke maaltijden, recreatiegebouwen, veld, kinderopvangcentrum, wasserette, enz. kunnen hebben voor het doorbreken van het isolement van de kleine leefeenheid?
- Welke beperkingen heeft het traditionele gezin in feite, vergeleken met de vele functies die het moet vervullen en de vele verwachtingen die ieder lid van het gezin ten opzichte van ieder ander lid heeft? Op welke wijze is verruiming mogelijk met handhaving van het gezin als leefeenheid?
- Zijn van lieverlede andere samenlevingsvormen wenselijker of blijven het huwelijk en het gezin, zoals wij dat kennen, eventueel aangepast aan nieuwe ontwikkelingen van grote waarde?

3. MAATSCHAPPELIJK KADER

- Zijn andere relatie- en samenlevingsvormen wettelijk evenzeer mogelijk als huwelijk en gezin? Of gaat de wetgever eenzijdig uit van de traditionele vormen, ook waar het belangrijke kwesties inzake rechten en plichten betreft? Is hier een ruimere opstelling wenselijk en mogelijk?
- Moeten wij naar een wetgeving die het huwelijk/gezin regelt als één mogelijke vorm en die andere vormen eveneens regelt? Welke zouden dan de kernpunten in die meeromvattende regeling moeten zijn?
- Welke wijzigingen zijn nodig in de sociale en fiscale wetgeving om alternatieve relaties en samenlevingsvormen dezelfde lusten en lasten te geven als de traditionele vormen?
- Voor welke voorzieningen moet het huisvestingsbeleid zorgen om alle vormen gelijke kansen te bieden?
- Bieden de traditionele samenlevingsvormen alle partners voldoende mogelijkheden voor contacten naar buiten en voor wezenlijke participatie in het maatschappelijk leven? Hoe is dat in het bijzonder indien wij de mogelijkheden van de vrouw met die van de man vergelijken?
- Is het mogelijk in de huwelijks- en gezinsamenleving zodanige veranderingen aan te brengen, dat man en vrouw beiden zowel aan de eigen samenlevingsvorm als aan het arbeidsbestel, de politiek en andere maatschappelijke verbanden kunnen deelnemen?
- Bieden alternatieve samenlevingsvormen meer mogelijkheden in dit opzicht en is het vanzelfsprekend dat de partners deze mogelijkheden zien en benutten? Denken we hierbij alleen aan veranderingen in huwelijk, gezin en andere samenlevingsvormen of ook aan veranderingen in de maatschappij en het arbeidsbestel? Zo ja, welke?

Spanje-demonstratie

De Verbondsraad, aanwezig op 27 september in het Erasmushuis in Utrecht, heeft in zijn geheel deelgenomen aan de Spanje-demonstratie die die dag werd gehouden bij de Dom in Utrecht.

Vacatures

De halve vacature voor een centraal geestelijk raadsman is nog niet vervuld.

Bij defensie zijn 3 vacatures voor geestelijke verzorgers. Een sollicitatiecommissie is in bespreking om deze vacatures te vervullen.

De Stem van het Verbond

Degenen die beweren dat het H.V. geen standpunt durft in te nemen in allerlei brandende kwesties, zouden eens het nieuwste overzicht van publieke verklaringen moeten doorlezen.

Die verklaringen uit de periode 1966 tot en met 1974 zijn onlangs gebundeld onder de titel „De stem van het Humanistisch Verbond”. Het zijn er 22. Vier keer liet de stem zich horen over Vietnam: in 1966, in 1967, in 1968 en in 1972. Abortus provocatus is een onderwerp dat ook enkele malen aan de orde is gekomen: voor het eerst in 1972, daarna twee maal in 1974.

Verder treft men onder andere verklaringen aan over Griekenland ('67), over Tsjechoslowakije ('68), over de Maagdenhuis-bezetting, over de Volkstelling van 1971, over de Drie van Breda, over de Olympische spelen in München, over nucleaire wapens, en over personen als Amalrik, Solzenitsyn en Kees Vellekoop.

Exemplaren van dit geschiedschrijvend document kunnen verkregen worden door f 2,25 (incl. administratie- en verzendkosten) over te maken op girorekening 58 v. d. Humanist. Pers, Utrecht.

Beroepskode raadslieden

In het vorige nummer van Humanist werd de beroepskode voor humanistische raadslieden afgedrukt.

Door een drukfout werd de indruk gewekt dat het hier zou gaan om een defi-

nitieve versie. Er stond: door de Taakgroep g.v.v. opgesteld door de Verbondsraad. Dit moet zijn: Voor de verbondsraadsvergadering.

Het betreft hier een concept van Van Praag, dat op 27 september aan de Verbondsraad werd voorgelegd. Daar werd door verschillende mensen gepleit voor het maken van een nieuw concept. Dit zal dan weer in alle geledingen worden besproken en t.z.t. in de definitieve goedgekeurde vorm in Humanist worden gepubliceerd.

Zieken- en bejaarden-zorg bijeen

Op 30 september kwamen functionarissen en vrijwilligers uit het zieken- en bejaardenzorg-werk bijeen. Als functionarissen waren aanwezig C. v. d. Hulle, de Lege en Smits.

Het is de bedoeling om dit soort bijeenkomsten regelmatig te gaan houden.

Waarschuwing

„In de laatste maanden is een aantal mensen van humanistische organisaties bezocht door een zich Pieter Dijkstra noemende man, die een relatieprobleem komt voorleggen en dan tevens een geldlening vraagt.”

„De bewuste man is ongeveer 32 jaar oud, mist het voorste lid van zijn linker wijsvinger, heeft blond haar, is plm. 1.75 m. lang, soms brildragend, heeft een Friese tongval en zegt binnenschipper te zijn.

Hij noemt zich ook wel anders en weet zijn verhaal zeer overtuigend te brengen.

Men zij gewaarschuwd, het geleende geld dat hij beloofde terug te brengen werd nooit meer gezien.

Strijd om vrijheid van denken

In het kader van Amsterdam 700 organiseren De Vrije Gedachte en het Humanistisch Verbond een bijeenkomst op **zondagmiddag 16 november** om half twee in het Vincent van Gogh museum, Paulus Potterstraat.

Dr. **Anton Constandse** zal in de Theo van Goghzaal, zijingang Van de Veldestraat, spreken over „Strijd om de vrijheid van denken”.

De toegangsprijs bedraagt één gulden.

Hoekstra weg bij HGGG

Er bestaat een Humanistische Groep Geestelijke Gezondheid — HGGG. Deze groep wordt benoemd door het h.b. De functionarissen werken binnen de context van de Nationale Centrale Geestelijke Gezondheid.

De groep werd tot nu toe geleid door Martin Hoekstra. Deze heeft per 1 september opgezegd, zodat een vacature is ontstaan. In overleg met het NCGV wordt gezocht naar een opvolger.

Relatie-bemiddeling

In het LCH (Landelijk Centrum Huwelijkscontacten) is discussie gaande of huwelijks-bemiddeling uitgebreid zou moeten worden tot andere relaties dan alleen het huwelijk. De humanistische vertegenwoordigers — mr. Hensen, v. d. Ban en Tielman — dringen er op aan dat er een gesprek komt tussen LCH en het COC-relatiebureau en een nieuw initiatief, de Relatie-centrale.

Bijeenkomst van alle geestelijke verzorgers

Voor het eerst sinds lang in de geschiedenis van het Humanistisch Verbond, was er op 6 oktober een bijeenkomst waarvoor alle diensten van de geestelijke verzorging waren uitgenodigd. Zo'n 50 mensen uit dit werkveld, werkzaam bij het leger, in de gevangenis, voor bejaarden of voor zieken, luisterden in het hum. militair tehuis De Leemberg in Nunspeet naar een lezing van h.b.-lid Rob Tielman over „conflict-hantering”. Daarin wees hij onder meer op het belang dat de humanistische geestelijke verzorgers proberen de identiteit van de mensen waarmee zij in contact komen, te helpen ontwikkelen. In de maatschappij bestaat zowel een conflictmodel als een orde-model; er is een maatschappelijke ontwikkeling die de neiging heeft beide modellen buiten de menselijke vermogens te plaatsen. Humanisten geloven daarin niet: de mens is zelf in staat vorm te geven aan de omgeving. Of die vormgeving slaagt, hangt af van de ontwikkeling van de persoonlijke identiteit en de rol die de levensbeschouwing daarbij vervult.

Als de geestelijke verzorging daarin slaagt, aldus Tielman, draagt het Humanistisch Verbond een steentje bij aan de ontwikkeling van een samenleving waarin zowel vrijheid als verantwoordelijkheid gestalte krijgen.

Het is de bedoeling om dit soort bijeenkomsten — een initiatief van Zoetebier, Uittenborgaard, en Tielman — regelmatig te doen plaatsvinden onder meer om het contact tussen de mensen die op dit gebied werkzaam zijn te verstevigen en te verdiepen.

Radio & TV

Radio

2 nov.: De zachte dood. Een programma over euthanasie - deel II. Prod.: Casper Vogel.

9 nov.: aktualiteiten met o.a. aandacht voor Henry Morgentaler.

16 nov.: Gijzelingen. Is gerechtigheid meer waard dan een mensenleven?

T.V.

9 nov.: Ned. I. Anton Constandse: Leven in solidariteit.

Humanist

eindredakteur: Jetske Mijs.
Druk: Lumax, Utrecht.
Redactie-adres: Hum. Verbond,
Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030)
31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden:
f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische
Pers, postgiro 58, Utrecht.

Humanistische hemel

(met een knipoog naar bestuursleden en bezoekers van congressen, conferenties vormingsdagen enz.)

Iemand, die wist dat ik nogal hard voor het Humanistisch Verbond werk, zei eens troostend tegen me: „maar u komt natuurlijk wel in de humanistische hemel”.

Ik vond dat een goedgek grapje en bleef er zelf even op doorfantaseren. Toen besloot ik, dat ik niet de minste lust heb om in de humanistische hemel te komen, want het lijkt me er nóg vervelender te worden dan in de christelijke hemel.

Ik stel het me ongeveer zó voor: 's morgens na het wakker worden, mogen de zieltjes eerst een kwartier zweven, vervolgens houdt een prominente figuur een ochtendopening, waarna weer gedurende een kwartier gezweefd mag worden (zij het dan, dat men in dat kwartier geacht wordt elkaar onophoudelijk te ontmoeten en lief tegen elkaar te zijn), daarna gaan we één uur gezamenlijk bezinnen, gevolgd door een korte zweefpauze, tenslotte wordt het laatste deel van de ochtend besteed aan het evalueren van de ochtendbezinning.

Zweefpauze: oorspronkelijk gepland op 1½ uur, maar in verband met tijdgebrek teruggebracht tot één uur, de middagen worden (met uitsluiting van een kwartier zweefpauze) besteed aan het samenstellen van een „zielstakenpakket” waarvan ieder onderdeel dusdanig wordt doorgelicht en doorgesproken, dat er aan het einde van de middag niets van over is (en dat kan je dus elke dag herhalen).

Grote zweefpauze: de avonduren zijn gereserveerd voor het samenkomen van de zieltjes, die dan de gelegenheid krijgen hun onvrede uit te spreken over het gebeurde van die dag.

Omdat ze er nooit in één avond uitkomen, wordt een deel van de te behandelen stof verschoven naar de volgende avond (en ook dat kan je tot in het oneindige herhalen).

Gelachen wordt er nooit, want dat hebben we tijdens ons aardse leven al verleerd: je deed het hoogstens stiekem over dingen, die niet met het humanisme te maken hadden.

Is er nu iemand, die een humanistische hel voor me kan bedenken?

Gouda, Ida Meeuse

Een ander jasje?

a. Waarom heeft „Humanist een ander jasje?

De blauwe druk was erg mooi, viel bovendien op tussen de alledaagse druk v.d. periodieken die je regelmatig in de bus krijgt.

Ook op leestafels, in wachtkamers e.d. valt hij direct op. Door deze nieuwe kleur is „Humanist” wat het uiterlijk betreft, een gewone periodiek tussen meerdere gewone periodieken geworden.

b. Waarom zo'n negatief stuk van Ans Spigt?

Heeft zij al de bejaarden zelf gevraagd hoe ze die middag hebben gevonden? (Afgezien dan van de zaal).

't Is beschamend dat die zangeressen deze achter-de-rug-se-kritiek gehoord hebben. Ze hebben in ieder geval de bezoekers een prettige middag willen bezorgen.

Een middag voor bejaarden geeft altijd verrassingen (leuke en minder leuke) en ik vind deze kritiek ongepast.

Niet leuk, om als bejaarde zo'n stukje te lezen, waarin Ans Spigt zich op enkele punten wat laatdunkend over sommige bejaarden uitlaat.

G. A. Venstra-Almoes, Zwolle.

Spigtige kronkels

Terug van weggeweest (zegde in 1968 m'n lidmaatschap op i.v.m. de inactiviteit van het HV t.a.v. de atoombewapening en sloot mij begin dit jaar weer aan om de eindelijke (!) aandacht van het Verbond voor de „overlevingsproblematiek”) konstateer ik dat het Humanistisch Verbond niet of nauwelijks is veranderd (misschien wel wat meer vergrijsd). Zondagochtend 5 okt. j.l. kwam Piet Spigt met veel omhaal van woorden voor de radio verklaren, waarom het H.B. van het Verbond inzake Spanje niets verklaard had. Spigts verklaring was een persoonlijke argumentatie van iemand die wel zo'n beetje kan weten (zo drukte Spigt zich ongeveer uit) hóé het H.B. denkt. Dus géén officiële verklaring van een niet-verklaring. Kunt u het nog volgen?

Hoe dan ook 't is in-treurig dat het Hoofdbestuur van het HV zijn tweede man voor de mikrofoon stuurt om — officieus en als persoon — te verklaren dat er niets verklaard werd. Intussen bestaat er in Spanje al 39 jaar een fascistisch regime; 39 jaar wordt daar tegen gestreden. Met illegale methoden, met de rug tegen de muur, hard en wreed.

Echter, het officiële Nederlandse humanisme weigert te kiezen. En snapt weer niet dat door niet te kiezen toch gekozen werd, n.l. voor een (verwerpelijk) ir-reëel en arrogant neutralisme! Wanneer komen de - soms hooggeleerde - billettjes van het Hoofdbestuur nu eens bloot?

Den Helder, Teako W. de Boer

* Redactie-noot: We verwijzen de heer de Boer naar de berichten op pagina 6 van deze Humanist: „De stem van het verbond” en „Spanje-demonstratie”. Voorts naar de columns op de omslag van Humanist van 15 oktober.

Wetenschap en politieke ideologie

door P. Krug

De redactie van het tijdschrift „Civis Mundi” (adm. Van Stolkweg 10, Den Haag) heeft de afgelopen jaren een aantal interessante themanummers doen verschijnen.

Ik denk hier bijv. aan het nummer „Ge-loofwaardigheid en effectiviteit van onze sociaal-economische orde” (jan. 1973) en de twee nummers over „Het benoemingsbeleid en het vraagstuk van de machtsverdeling” (sept en nov. 1974). In het nummer van juli 1975 — wetenschap en politieke ideologie — wijst redacteur Couwenberg op het „religieuze” karakter van allerlei politieke ideologieën in een tijd van secularisatie. Prof. J. Tinbergen wijdt aandacht aan „wetenschap en ideologie in de economie”, waarbij hij constateert dat de ideologie (anders dan de wetenschap) geen kritiek en revisie duldt, dus tot verstarring leidt, en sterker dan de wetenschap uitgaat van een behoefte tot handelen.

Prof. H. W. von der Dunk benadert het probleem als historicus.

Hij is zich ervan bewust, dat in het zoeken naar de historische waarheid ook de persoon van de historicus meespeelt. De historicus zal evenwel moeten streven naar een waarde vrije empirisch-objectieve wetenschappelijke benadering. Dr. P. E. Kraemer komt nog eens terug op een discussie over het universitair benoemingsbeleid in verband met de rol die politieke opvattingen hierin spelen. Ook prof. A. Hoogerwerf mengt zich in de discussie. Prof. H. Daudt schenkt aandacht aan de conflicten aan de Amsterdamse universiteit i.v.m. de democratiseringsstrijd. Eén van de interessantste bijdragen vond ik die van Dr. C. W. Rietdijk, die een ideologie definieert als „een in sterke mate logisch en gevoelsmatig-associatief samenhangend complex van uitgangspunten, stellingen, doelstellingen en geesteshoudingen, die in hoofdzaak zijn gegroepeerd om of

verbonden met een ideaalbeeld dat men heeft van de menselijke samenleving en/of de bestemming van de mens als individu”. Rietdijk juicht de vertechnisering en verwetenschappelijking van de samenleving toe omdat deze een eind maakt aan de op macht en belangen gebaseerde irrationele ideologieën, die geen ruimte laten voor de vrijheid van het individu en niet dienstig zijn aan hetgeen Rietdijk ziet als de enig rationeel verdedigbare basis voor de ethiek: **de som van het geluk van alle levende wezens.**

Rietdijk kritiseert allerlei actie- en belangengroepen, die z.i. de democratie ondermijnen. Hij signaleert voorts een gebrek aan inspiratie in onze westerse samenleving. (Wie zich nog verder in deze problematiek wil verdiepen verwijst ik naar de speciale nummers van Civis Mundi „De contra-revolutie tegen de rede” van mei en nov. 1972) Prof. B. Landheer besluit dit belangrijkste themanummer met een bijdrage „Wereldbeschouwing en Wetenschap”.

De macht van professionals in de hulpverlening

In het septembernummer van het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid is een boeiend artikel opgenomen geschreven door dr. J. H. Nuijts. Het gaat over hulpverlening en veranderen. Er staat een scherpe passage in over de professionele hulpverlening, waaruit we hier een gedeelte overnemen:

„Professioneel helpen heeft een eigen discriminerende kracht ten aanzien van de hulpbehoefte. De autonomie leidt op zijsporen vanaf het moment dat beroepskrachten zich het alleenrecht toeëigenen om uit te maken waar en hoe psychosociaal functioneren fout gaat. Vanaf dat moment bepalen zij hulpvraag en aanbod.

... Professionals vormen een grote macht in de hulpverlening... Achter deze macht schuilen wellicht diepere motieven van helpen.

Professionals worden vrijgesteld om op een „eiland” in de samenleving te werken en aan deze vrijstelling ontnemen zij het recht om voor diezelfde samenleving waarden en normen te formuleren. Zo ontwerpen en propageren zij dikwijls een mensbeeld dat geen tekorten kan accepteren. Hun overwinningsgedachte maakt het onmogelijk dat je leeft met je handicaps, met dingen van jezelf die je niet prettig vindt.

Onder een verscheidenheid van termen (personal growth, bevestiging, jezelf zijn) wordt dagelijks gesuggereerd: kom maar bij ons, wij kunnen je helpen. De eigen markt vaart er wel bij maar evenzeer wordt de afhankelijkheid van het publiek versterkt...

Allengsaan ouder worden, verzen maken;
tot vrijplaats slechts het rijk van lamplicht en papier;
het lijf-aan-lijf gevecht met d'oude droom die schier ondraaglijk is en mij nachklang doet waken;
tot een zoo uiterste eenzaamheid geraken
als in het wintersch duin de zwarte, naakte vlier;
een doove voor der Tijds tempeesten en getier
en in dien staat voor geen meer te genaken.

Is dit het eenig lot dat mij werd toebedacht
nu mijn bestaan tot gruis en brijzel splintert
en in mijn hart de kommer overwintert
alleen te zijn bij dag, alleen te zijn bij nacht?
Verleen mij dan als gunst, voordat de Dood mij zicht
den ouwel van het woord, den balsem van 't gedicht.

Jan Campert

Jan Campert, vader van de schrijver Remco Campert, bekend om zijn in de dodencel geschreven Lied der achtien doden, publiceerde in 1942 Sonnetten voor Cynara, waarvan het bovenstaande er één is. De naam Cynara is ontleend aan een beroemd gedicht van de Engelse dichter Dowson, die de naam aantrof in een regel van Horatius.

Schrijvers en filosofen nodig voor de industrie

„Vroeger hebben we de truc uitgehaald om natuurkundigen de industrie binnen te halen. Nu zouden we eigenlijk filosofen erbij willen hebben. We hebben altijd eerst gekeken waar het heenging met de natuurkunde. De sociale elementen hebben we niet onder controle. Daarvoor hebben we inspiratie van buiten nodig”, sprak onlangs dr. ir. K. Teer, directeur van het Natuurkundig Laboratorium van Philips. In een artikel in het Eindhovens Dagblad (12 sept.) enkele belangwekkende passages uit zijn rede, waarin hij onder meer Huizenga en Orwell (1984) als voorbeeld nam. „De ideeën van dergelijke mensen zou je niet als een beleidsinstrument voor een industrieel laboratorium moeten beschouwen, maar als een soort signalering. Na 1966 is er weliswaar veel aan futurologie geproduceerd, maar dat heeft nog een sterk technocratische inslag.”

„Het is zelfs nog zo, dat we weinig van het gebruik van en de reacties op televisie afweten en zelfs niet weten of het mogelijk is er meer van te weten te komen: neemt het geweld toe, wordt er minder gelezen en krijgen de lagere klassen van de maatschappij nu meer informatie, alleen omdat ze ook langer kijken?”...

„De elektronische apparatuur zal zich in de toekomst menselijker gaan „gedragen” en zich moeten aanpassen aan veranderende omstandigheden. Dat is één ontwikkeling en de andere is de technische mogelijkheden meer bij elkaar te brengen voor een functionele dienstbaarheid”... „Bij de informatie-verspreiding komt men op het vitale recht van de burger om informatie te krijgen op eigen initiatief en voor eigen behoefte. Dat is nog een onderontwikkeld gebied”.

Zondig

In Trouw van 29 juli j.l. lezen we onder het kopje „Graham stelt Oost-Europa ten voorbeeld” dat de bekende Amerikaanse evangelist Billy Graham in een vraaggesprek in Brussel gezegd had dat „het westen zich van de moraal betreft zou kunnen spiegelen aan communistische regeringen, die volgens hem inzien dat men geen sterke maatschappij opbouwt als men zaken als drugs laat voortwoekeren. Graham citeerde zelfs Lenin, waar deze heeft gezegd dat een land aan zijn ondergang werkt als het het niet zo nauw neemt met de zeden.

De evangelist sprak ook nog over homofilie, die hij „zondig” vindt, zoals elke vorm van seksualiteit buiten het huwelijk zondig is”. De uitersten raken elkaar, zegt een bekende Franse uitdrukking.

(Uit Sek)

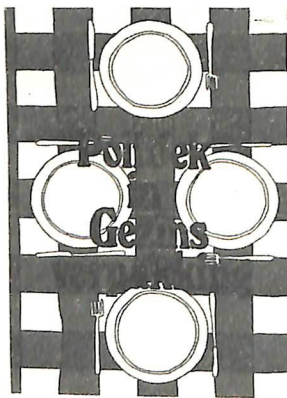
(Uit Sek)

Politiek in gezinsverpakking

Een aardige brochure die in eenvoudige bewoordingen duidelijk maakt wat politiek ook is en wat je er zelf aan kunt doen/meedoen, werd uitgegeven door de Stichting Vredesopbouw en het Nederl. Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming. Het boekje is geschreven door Joris Bakker, die een gezin Kanters ten tonele voert, bestaande uit een 48-jarige huisvrouw, een 52-jarige afdelingschef, dochter Paulien 22 jaar en receptioniste en Jan 19 jaar en leerling van een atheneum. Ze werden getekend door Klaas Metz.

Het boekje is geschreven naar aanleiding van het jaar van de vrouw en behandelt in verhaal-vorm de zogenaamde vanzelfsprekendheden en dingen „waar-aan je toch niets kunt doen”. Zo komen ter sprake „het koffiezetten door moeder en dochter”, grootwinkelbedrijven tegenover kleine winkeliers, ontwikkelingshulp via derde wereldwinkels, ouder-participatie in school en dienstplicht.

Lijkt wel aardig voor discussie in gespreksgroepen. Wellicht iets voor de gemeenschappen? De prijs is f 1,90. Bestellen bij St. Vredesopbouw, Parkstraat 9, Utrecht.

Gezin

De Nederlandse regering heeft mogelijkheden voor gezinshereniging geschapen na de onafhankelijkheid van Suriname. In Trouw van 20 augustus j.l. lezen we:

„Ook konkubinaten en duurzame homofiele relaties kunnen onder het begrip „gezin” worden begrepen, aldus de Nederlandse regering in de memorie van antwoord over de wettelijke regelingen voor de onafhankelijkheid van Suriname.”

Humanist

30-21

Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond

Postbus 114, Utrecht

Tel. (030) 31 81 45

15 november 1975

Op 23 november wordt 's avonds een televisiefilm uitgezonden, die Paul van den Bos, Roel Bazen en regisseur Ton Aarden voor HIVOS maakten in Tanzania. Dit land in Oost-Afrika wordt door HIVOS gesteund met uw medewerking. Men kan leningen verstrekken (inlichtingen HIVOS, tel.: 070-88 22 65) maar ook thee afnemen. Er is een proefpakket thee samengesteld, bestaande uit 7 ons in 3 soorten. De prijs is f 10,—, te voldoen op giro 131.500 t.n.v. HIVOS, Den Haag. In de televisie-film vertelt drs. Bob Waissfis er meer over; ook hoe belangrijk het is dat dit ontwikkelingsland op deze manier wordt gesteund.
Op de foto: Cameraman Paul van den Bos en geluidsman Roel Bazen aan het werk in een thee-plantage.

In deze Humanist:

- Radio en Televisie: een bescheiden onderzoek hoe men onze uitzendingen waardeert. Bewerkt en beschreven door Th. Polet.
- Gijzelingen, humanistische overwegingen over de grenzen die daarbij gesteld moeten worden. Iets om nog lang over door te denken en te praten.
- Lezers schrijven: over euthanasie en over de leeftijd waarop men pensioen „verdient”. En dan nog: het was dit jaar ook Monumentenjaar (zie pag. 8).

Suriname

Deze week wordt Suriname onafhankelijk. Dat zal niemand — gezien de overweldigende belangstelling die t.v., radio en pers plotseling voor dit land tonen — zijn ontgaan.

Die belangstelling heeft iets navrants. Sensasie, noemen ze het daar. Want wat wist de doorsnee Nederlander eigenlijk van dit verre rijkdeel dat ruim 300 jaar onder Nederlands bewind stond? Navrant is het dan om te ervaren dat men daar — ik was er 14 dagen voor h.v., hivos en sticusa — wél erg veel over Nederland weet. En dat beperkt zich dan niet tot het leren van plaatsnamen als Appelscha en Purmerend. Tot in de verste uithoeken spreekt men jouw taal: een vreemde gewaarwording, die te denken geeft.

Moet overheersing van het ene land door het andere dan altijd gepaard gaan met eenrichtingverkeer wat cultuur betreft? Het doet denken aan een ouderwetse, autoritaire opvoeding.

In Paramaribo heerste een opgewonden sfeer, een feestroes zoals bij de voorbereidingen voor een verjaardagsfeest. Zal alles op tijd klaar zijn? Zal iedereen het wel naar zijn zin hebben en kunnen meedoen aan het feest? Het lange tijd onder de duim gehouden kind heeft een beslissing genomen: het wil op eigen benen staan. Hoe en wat de gevolgen daarvan ook zijn, het nemen van die beslissing geeft een gevoel van zelfvertrouwen en strijdbaarheid die al te lang werden gemist. Er wordt veel gepraat over gemeenschappelijkheid, over het surinaamse van een bevolking waar zoveel etnische (of raciale) groepen in vertegenwoordigd zijn.

Waar dit rijke, maar verwaarloosde land naar toe gaat, is nog een open vraag. Het woord „opbouw” is niet van de lucht en er zijn zeer veel idealistische mensen die zich nu al overbelast inzetten voor een betere toekomst.

Toch gaat het dan vooral om een toekomst-op-korte termijn waaraan nog nauwelijks een filosofie ten grondslag ligt. Kiezen, uitstekend, maar de vraag voor wát je nu eigenlijk kiest is veel moeilijker, zoals we ook in Portugal kunnen zien.

Met de bekende surinaamse advocaat Lim-A-Po had ik daarover een gesprek. In feite, zegt hij, kan Suriname twee kanten uit. Kiezen voor de „winner-takes-all”-filosofie, die uit het westen komt en die hier al heeft postgevat of voor de meer oosterse filosofie „take a little, give a little” die ook voorkomt in de surinaamse samenleving. Simpel vertaald: in het ene geval geldt het recht van de sterkste, in het andere geval is er geen sprake van strijd, maar worden problemen intensief uitgepraat.

Over welke kant het in Suriname uitgaat, was hij niet optimistisch.

Dat is dan iets dat de „nederlandse cultuur” — naast de taal — er óók gebracht heeft. De toekomst zal leren welke gevolgen het eenrichtingsverkeer heeft gehad.

j.m.

